

Intervju: Wolfgang Petritsch, Visoki predstavnik "Vladajuće stranke su stavile do znanja da im ne trebaju donacije"

- Zalosno je da Predsjednistvo BiH isuvise cesto radi na nacin koji nije u najboljem interesu ljudi koji su ih izabrali.- Cinjenica da je pet godina nakon potpisivanja Dayton sam 15% ljudi zaista uspjelo da se vrati u svoje domove predstavlja neuspjeh, cinjenica da sam ja morao da nametnem zakone koji su preduvjet za prijem BiH u Vijece Evrope takodjer je neuspjeh. - Bojim se da vladajuće stranke jos jednom stavlaju u prvi plan sopstvene interese, u ovom slučaju pokušavajući da kupe penzionere prije izbora.

Koliko dugo će Bosni i Hercegovini biti potreban visoki predstavnik i OHR?

Poziciju visokog predstavnika i Ured visokog predstavnika ustanovio je Daytonski mirovni sporazum s ciljem osiguranja njegove pune provedbe. Moja pozicija u BiH je pozicija visokog zvanicnika medjunarodne zajednice. Ono cemu se ja nadam i cemu tezim je da BiH i sama postane clanica te iste medjunarodne zajednice. Kada do toga dodje, nestace potreba za visokim predstnikom, jer ce i sama BiH biti dio te iste medjunarodne zajednice.

Da li se osjecate kao predsjednik BiH?

Ne, ni u kom slučaju. Zalosno je da Predsjednistvo BiH isuvise cesto radi na nacin koji nije u najboljem interesu ljudi koji su ih izabrali; u takvim slučajevima, u skladu sa zahtjevima iz moga mandata, ja sam primoran da djelujem – iako to nikad ne radim sa zadovoljstvom, ili olako. Biracko tijelo u BiH, Predsjednistvo i svi drugi izabrani zvanicnici u BiH moraju znati da upravo biracko tijelo ima moc da ih smijeni ukoliko budu smatrali da ljudi koje su postavili na te odgovorne pozicije ne rade u njihovom interesu.

Sta su po Vasem misljenju uspjesi i neuspjesi OHR-a?

Uspjesi i neuspjesi OHR-a su ustvari uspjesi i neuspjesi BiH. Situacija u BiH u velikoj mjeri se popravila, rekonstrukcija je u velikoj mjeri završena, postoji sloboda kretanja preko medjuentitetske granice, imovinski zakoni se provode u skoro svim opština, policija i pravosudje pocinju raditi na odgovarajući nacin, ima dosta ohrabrujućih znakova.

Medutim, ostaje puno problema. Svaki put kada sam primoran da nametnem zakon ili smijenim nekog zvanicnika, to je neuspjeh izabranih zvanicnika entiteta ili BiH. Izabrani zvanicnici cesto se odricu sopstvene odgovornosti, pri cemu iznevjeravaju upravo one ljudi koji su koji su im na posljednjim izborima poklonili povjerenje. Visoki zvanicnici treba sami da smjenjuju one koji ne provode zakone BiH, ili one koji su korumpirani i koji djeluju vodjeni sopstvenim sebicnim interesima. Cinjenica da je pet godina nakon potpisivanja Dayton sam 15% ljudi zaista uspjelo da se vrati u svoje domove predstavlja neuspjeh, cinjenica da sam ja morao da nametnem zakone koji su preduvjet za prijem BiH u Vijece Evrope takodjer je neuspjeh. Cak i najosnoviji, izborni zakon, jos uvijek nije donesen.

BiH je jedina zemlja na svijetu koja nema državnu himnu, da li ce OHR i nju morati nametnuti?

BiH ima himnu, no nazalost moj prethodnik Carlos Westendorp morao je nametnuti taj zakon – a razlog je i tom prilikom bila nedjelotvornost centralnih institucija. Odrzan je natjecaj koji je bio otvoren za sve gradjane BiH, a grupa domaćih muzičkih strucnjaka izabrala je pobjednika. Broj ucesnika tog natjecanja za mene je pokazatelj da je to bio još jedan vrlo popularan potez, stavise na njemu je pobjedio jedan umjetnik iz RS.

U ovoj zemlji ima suvise primjera politicara na vlasti koji ne ispunjavaju zadatke koji su im povjereni. Na olimpijadu je iz BiH otisao jedan, zajednicki tim; nazalost nisu osvojili medalje ali nadam se da ce se to na sljedeckoj olimpijadi promijeniti. Postavlja se pitanje: da je donosenje tog zakona ostavljeno postojecem politickom vodjstvu, mislite li da bi sportisti, cak i za cetiri godine, imali himnu koju bi slusali dok se uzdize zastava BiH?

Navodi se da 62% mladih u BiH namjerava napustiti zemlju. Da li mislite da je broj onih koji zele da odu zaista toliki, i kako se to moze sprjечiti?

Nije mi prvi put da cujem taj broj, iako nisam siguran koliko je on tacan. Sa mojih sastanaka sa studentima i mladima siguran sam da veliki broj njih trenutno u BiH ne vidi buducnost.

Kako se postaviti prema tome? Pa, odgovor je jednostavan – morate izgraditi jaku ekonomiju, otvoriti konkretna, korisna radna mjesta, ponuditi buducnost u jednoj modernoj evropskoj zemlji.

Da bi se ovo postiglo mora se pokrenuti jedan proces koji je cesto tezak i bolan i sa kojim, kako se cini, postojece vladajuće stranke ne zele da se pozabave. Financijski provodive privredne reforme su prvi korak, od vitalne vaznosti. Jedan takav primjer je i Zakon o penzijama.

Nadalje, stvaranjem jedinstvenog ekonomskog prostora i uz suradnju sa evropskim strucnjacima, BiH moze razviti nove sektore telekomunikacija i informaticke tehnologije. Ukoliko sada razvije te sektore, BiH ce, u ne tako dalekoj buducnosti, biti u stanju da ravnopravno ucestvuje u ekonomskoj utakmici u ovoj regiji.

Mnogi zakoni cekaju na usvajanje, a vrijeme odmice. Vijece Evrope je sve dalje; da li cete morati da nametnete kljucne zakone?

Nadam se da necu. Ukoliko gradjani BiH shvate da imaju moc da 11. novembra znacajno promijene stvari, onda to vise nece biti neophodno.

Jedan od tih zakona je Zakon o penzijama, sto bi moglo biti pogubno za Federaciju, buduci da krediti MMF-a i druga pomoc vradi za konsolidaciju budzeta ovise o njemu. Da li OHR pomaze da se doneše ovaj vazni zakon?

OHR je ponudio pomoc gdje je to moguce, no nekada domaci organi vlasti moraju sami donijeti pravu odluku. U ovom slucaju, kao i mnogo puta do sada, oni to nisu uspjeli uraditi.

Ovim su bosanskohercegovacki politicari donatorima dali do znanja da ih ne zanima njihova pomoc – ne govorimo pri tome samo o 150 miliona od Svjetske banke i MMF-a, nego i o pomocu ubuduce.

Posto je rijec o pitanju koje ima tako dalekosezne socijalne posljedice i znacaj za cijelu drzavu, nedonosenje ovog zakona krajnje je neodgovorno.

Bojam se da vladajuće stranke jos jednom stavlju u prvi plan sopstvene interese, u ovom slucaju pokusavajuci da kupe penzionere prije izbora. Ne vjerujem da ce takva providna taktika funkcirati, u situaciji kada penzioneri danima i sedmicama cekaju penzije, nakon velikog broja ranijih, nikad odrzanih, obecanja.

Smanjenje pomoci Bosni i Hercegovini svakodnevno se najavljuje. Mislite li da BiH moze prezivjeti bez vanjske pomoci, i sta se radi da bi se osiguralo da BiH moze da se osloni na sopstvene snage?

Spori tempo promjena i opstrukcije u radu entitetskih i drzavnih institucija frustriraju mnoge vlade donatore. Buduci da druge zemlje u regiji takodjer traže pomoc, pomoc Bosni i Hercegovini vec se dramaticno smanjuje.

Mnogi obicni ljudi, uključujući penzionere, nastavnike, fabricke radnike i poljoprivrednike se bore da prezive, da ne spominjem studente i nezaposlene. Oni ce najvise osjetiti smanjenje medjunarodne pomoci. Cini se da trenutno vladajucim strankama jednostavno nije stalo.

BiH ce biti u stanju da stane na svoje noge, u to sam siguran. No da bi se to postiglo potrebna je bliska suradnja sa Evropom i stvaranje zdrave ekonomiske osnove. To podrazumijeva provodjenje procesa privatizacije i uvodjenje financijski odgovornih zakona.

Sta je OHR ucinio da privuce strana ulaganja?

Za strana ulaganja interesantna su samo područja gdje ce takva ulaganja biti sigurna.

Moj ured je radio zajedno sa Vladom Federacije na izradi radnog zakonodavstva po kojem bi svi ljudi na listama cekanja bili obesteceni na takav nacin da se ne ugrozi krhka privreda BiH. Pitanje ljudi na listama cekanja bilo je jedan od faktora koji su sprjecavali strana ulaganja; nazalost Vlada je tek pod pritiskom medjunarodne zajednice poduzela mjere ka rjesavanju ovog pitanja, u korist ljudi na listama cekanja i potencijalnih investitora. U maju sam bio primoran da donesem amandmane na zakone o bankarstvu u oba entiteta, i to ponovo zbog nerada entitetskih vlasta. Bez zdravog bankarskog sistema strani ulagaci smatrali bi BiH isuvise rizicnom.

Uspjesno provodjenje procesa privatizacije u BiH takodjer je kljucno; kroz taj proces strani kapital se moze privuci u BiH. Nazalost, veliki broj skandala povezan je sa ovim procesom. Moj ured i Medjunarodna savjetodavna grupa za privatizaciju pomogli su pri izradi novih propisa za provodjenje tendera, u skladu sa medjunarodnim standardima. Takodjer se provodi medjunarodna supervizija privatizacije strateskih javnih preduzeca i monopola u BiH putem tendera – ovo se odnosi na 86 preduzeca u Federaciji i oko 50 preduzeca u RS. Nadam se da ce na taj nacin BiH iz ovog procesa izaci sto jaca.

OHR je ucestvovao u uspostavljanju tima za borbu protiv korupcije u BiH, pa ipak na ovom polju nema vidljivih rezultata. Preciznije receno, korupcija jos uvijek postoji, kada sa moze ocekivati poboljsanje?

Na zalost korupcija jos uvijek postoji na svakom nivou javnog zivota, ali ima i pozitivnih znakova. Osobe na položajima koje su se ranije smatrале "Nedodirljivim" se izvode pred lice pravde, postoji napredak na polju porezne i carinske uprave, glavne institucije za reviziju su uspostavljene kako na entitetskom tako i na drzavnom nivou, a isto se desava i sa drzavnim i entitetskim ministarstvima trezora. Sve ove institucije ce pomoci u borbi protiv korupcije ukoliko im politicko rukovodstvo da ovlasti da to urade.

Suprotstavljanje programima reforme prvenstveno dolazi od stranaka koje su na vlasti, a to su uglavnom iste stranke koje su bile na vlasti tokom rata. Ove stranke su profitirale zbog nedostatka transparentnosti, obogatile se, a prepostavlja se da su pojedini stranacki zvanicnici ukljeceni u radnje povezane sa korupcijom.

Medjutim, rezultati općinskih izbora odrzanih u aprilu ukazuju na cinjenicu da biraci preispituju svoje modele glasanja. Na bosnjackim područjima, SDA je izgubila apsolutnu vecinu; sada ima nekih 28% glasova. Na hrvatskim područjima, na kojima dominira HDZ uz malo drugih opcija, odziv biraca je pao ispod 40%, sto ukazuje na nezadovoljstvo strankom HDZ, a sto se tice RS, stranacki pluralizam je daleko veci nego ikada prije. Nadanja da ce opci izbori koji ce se odrzati u novemburu donijeti promjenu su opravdana.

Veliki broj zvanicnika koje ste Vi smijenili i dalje rade u kompanijama ili preduzecima koje su u najvecem dijelu u drustvenom vlasnistvu sto je u suprotnosti sa Vasom odlukom? Sta je uradjeno kako bi se osiguralo da se Vase odluke provedu do kraja?

OHR se svakako stara da se u svim slucajevima ovo sproveđe do kraja. Ovo je takodjer i jedna oblast gdje je uloga medija isto tako od kljucnog znacaja, oni koji su smijenjeni a preuzmu druge javne položaje krse zakon. Mediji predstavljaju vazno sredstvo kontrole u ovakvim slucajevima te bi trebali skrenuti paznju na ovakve slucajeve.

Ono sto je jos vaznije za buducnost BiH jeste stvaranje neovisnog sudskog sistema koji ce funkcionirati, koji ce pratiti takve slucajeve te provoditi vladavinu zakona. Samo onda kada ovaj proces bude sproveden na domaćem planu, kad kazem ovo onda mislim kada bude prihvacen od strane gradjana i institucija BiH, samo onda se napredak doista moze priznati.

Medjunarodna zajednica i OHR daju veliku podrsku Miloradu Dodiku kojem je Parlament RS nedavno izglasao nepovjerenje. Da li Dodik jos uvijek ima podrsku OHR-a? Koliko dugo ce trajati ta podrska uzimajuci u obzir da Dodik nije pokazao da zasluzuje tu podrsku?

Postupci Narodne skupštine RS su bili krajnje neodgovorni i destabilizirajuci za samu RS. RS se trenutno suočava sa velikim ekonomskim problemima i pitam se zar ne bi bilo bolje u takvom vremenu da se ima jedan pristup dogovoren izmedju stranaka kako bi se pokusali rjesiti ovi problemi a ne da se stvara dodatna kriza i neizvjesnot.

Konacno premijer Dodik za svoj rad odgovara birackom tijelu RS i ovo biracko tijelo mora uskoro odluciti da li da mu u buducnosti da podrsku ili ne.

To povjerenje u Dodika se tice i pitanja povratka u RS. Da li ste zadovoljni nacinom na koji se ovaj

proces odvija u RS, i u Federaciji?

Dopustite mi da kazem prije svega da je pet godina nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma broj povrataku jos uvijek veoma mali, unatoč jasnih zakonskih instrukcija i finansijske podrške date lokalnim vlastima. U posljednjih 10 mjeseci ja sam smijenio gotovo 40 zvanicnika zbog toga što nisu postovali zakonske obaveze mislim da bi sama ova cinjenica trebala dati odgovor na Vase pitanje.

Ovaj proces se odvija presporo, ali proces postoji. Povratak se sada desava u gotovo svakoj općini, uključujući i ona područja, na primjer istocnu Republiku Srpsku, gdje se do prije godinu dana napredak cinio nemogucim.

Vazno je da se nastavi saradjivati sa lokalnom administracijom kako bi se ovaj potencijal doveo do maksimuma te se omogucio povratak onima koji zele da se vrate.

U slučaju da novembarski izbori ne donesu promjene na političkoj sceni BiH, kakav će biti stav Medjunarodne zajednice? Da li će mandat OHR-a biti okončan, ili će možda OHR dobiti veće ovlasti da vrši intervencije?

Mandat OHR-a će ostati isti, a to je da se osigura da civilni aspekti Dejtonskog mirovnog sporazuma budu implementirani. Ostace ista pitanja ekonomski reforma, povratak te zajednicke institucije koje funkcionišu.

Nadam se ipak da će biraci pazljivo razmisliti. Godina 2000-ita ostace u sjecanju kao godina u kojoj je zaista zapocela demokratizacija regionala. Izbori u Hrvatskoj i Jugoslaviji su pokazali da su ljudi umorni od siromastva i izolacije. Nadam se da BiH neće propustiti da se uključi u ove tokove.

Glavnina medjunarodne pomoći je potrosena i troši je oni koji su trenutno na vlasti. Da li bi nova vlada dobila i polovinu iznosa te pomoći?

BiH je dobila vecu medjunarodnu finansijsku pomoc vjerovatno od bilo koje druge zemlje. Prva donatorska konferencija koja je održana u Briselu u decembru 1995.god. je obecala BiH 5,1 milijardu US dolara. Mnogo ovih finansijskih sredstava je isplaćeno. Cilj istih je bio da se provede rekonstrukcija neophodna kako bi BiH stala na svoje noge. Infrastruktura je sada izgradjena. Ono što je sada potrebno jeste potpuno angazovanje entitetskih i državnih vlasti u procesu postizanja drustvenih promjena koje su potrebne da bi se BiH opet postavila na svoje noge.

Iako pomoc vjerovatno neće ponovno dostići prethodne nivoje, Medjunarodna zajednica je i dalje spremna da pruži pomoći. Pa ipak je i Medjunarodnoj zajednici potrebno ohrabrenje. Ovo je nesto što radim u Briselu i New Yorku i cemu posvećujem mnogo svoga vremena. Međutim, poticaj za kontinuiranu pomoc i podršku donatora se na najbolji način može pružiti odavde, od strane gradjana i lidera same BiH.